

VÝZNAM HODNOTOVÉHO ŘETĚZCE PRODUKCE ZVĚŘINY PRO LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ: POZNATKY Z ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKA

THE SIGNIFICANCE OF THE VALUE CHAIN OF GAME MEAT PRODUCTION FOR FOREST MANAGEMENT: INSIGHTS FROM THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA

Martin Němec¹, Marcel Riedl¹, Vilém Jarský¹

¹ Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky, Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, Česká republika

Abstrakt

Cílem této studie je analyzovat význam hodnotového řetězce produkce zvěřiny pro lesní hospodářství na příkladu České republiky a Slovenska. Zvěřina, jako významný přírodní zdroj, hraje klíčovou roli při ochraně a správě lesních ekosystémů, přičemž každá fáze produkce zvěřiny (primární produkce, zpracování, distribuce) přispívá k přidané hodnotě finálního produktu. Studie zkoumá rozdíly mezi těmito dvěma zeměmi, z hlediska loveckých aktivit, hustoty zvěře a ekonomických faktorů ovlivňujících produkci zvěřiny. Výsledky ukazují na příležitosti pro zvýšení ekonomického přínosu i zlepšení environmentálního managementu lesů prostřednictvím efektivnějšího využívání zdrojů zvěře.

Klíčová slova:

produkce zvěřiny, hodnotový řetězec zvěřiny, poškození obnovy lesa, škody zvěří

Abstract

The objective of this study is to analyze the significance of the value chain of game meat production for forest management using the cases of the Czech Republic and Slovakia. Game meat, as an important natural resource, plays a key role in the conservation and management of forest ecosystems, with each stage of game meat production (primary production, processing, distribution) contributing to the added value of the final product. The study explores the differences between the two countries in terms of hunting activities, wildlife density, and economic factors affecting game meat production. The results indicate opportunities for increasing economic benefits and improving environmental management of forests through more efficient utilization of game resources.

Key words:

game meat production, game meat value chain, damage to forest regeneration, wildlife damage

Úvod

Hodnotový řetězec produkce zvěřiny představuje komplexní proces zahrnující primární produkci, zpracování a distribuci. Zvěřina je nejen cenným zdrojem bílkovin, ale také přispívá k ochraně a udržitelnému hospodaření s lesními ekosystémy (Marescotti et al., 2021; Nkosi et al., 2021) a rozvoji ekonomiky lokálních komunit (Gaviglio et al., 2018). V České republice a na Slovensku se produkce zvěřiny výrazně liší zejména v oblasti hustoty jednotlivých druhů zvěře a celkové tržní hodnoty.

Tento příspěvek popisuje vybrané fáze hodnotového řetězce a jejich význam pro lesní hospodářství v obou zemích, přičemž zohledňuje i prevenci environmentálních dopadů spojené s přemnožením zvěře (Asa, 2024).

Spotřebitelský trh zvěřiny se potýká s několika překážkami, které brání širšímu přijetí ze strany veřejnosti. Jednou z hlavních výzev je specifická chuť a vůně zvěřiny, která je pro některé spotřebitele příliš intenzivní nebo neznámá. Mnozí spotřebitelé také považují zvěřinu za maso, které je obtížnější připravit než tradiční druhy masa, což

odrazuje méně zkušené kuchaře od jejího nákupu. Kromě toho je zvěřina často vnímána jako sezónní záležitost, což omezuje její dostupnost a pravidelnou konzumaci (Czarniecka-Skubina et al., 2022; Demartini et al., 2018).

Dalším faktorem ovlivňujícím spotřebitelské chování je cena. Vzhledem k omezené dostupnosti, sezónnosti a nákladům spojeným s lovem a zpracováním, bývá zvěřina často dražší než běžné druhy masa, což snižuje její atraktivitu pro cenově citlivé zákazníky (Němec et al., 2023).

Metodika

Příspěvek využívá kvantitativní data o loveckých statistikách a produkci zvěřiny v České republice a na Slovensku za období 1997–2022. Data byla získána z národních statistických úřadů a odpovídajících ústavů zabývajících se lesnickými a mysliveckými statistikami a rozhovory se zpracovateli a producenty zvěřiny. Ekonomická analýza zahrnuje srovnání tržních cen zvěřiny a přidané hodnoty v jednotlivých fázích produkce získaných dotazováním reprezentativních subjektů. Součástí výzkumu je i hodnocení environmentálních dopadů zvěře na lesní ekosystémy, zejména škody způsobené okusem mladých stromků získaných z ÚHUL (Ústav pro hospodářskou úpravu lesů) a NLC (Národné lesnické centrum).

Srovnávací analýza

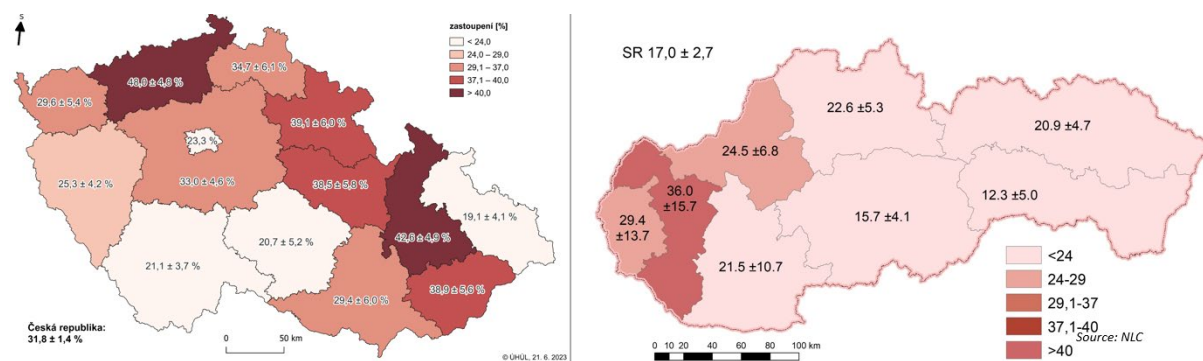
Srovnávací analýza byla provedena na dvou úrovních. Nejprve byla provedena vnitrostátní analýza, která se zaměřila na data v rámci každé země a identifikovala specifické strategie, výzvy a tržní podmínky charakteristické pro Slovensko a Českou republiku. Poté byla provedena mezinárodní analýza, která zdůraznila rozdíly a společné rysy mezi oběma zeměmi. Tato analýza poskytla komplexní pohled na regionální dynamiku ovlivňující produkci a marketing zvěřiny.

Nakonec byly výsledky z kvalitativních analýz a sekundárních dat syntetizovány, aby poskytly celistvé porozumění odvětví zvěřiny na Slovensku a v České republice. Tato

syntéza nám umožnila integrovat podrobné poznatky z různých zdrojů dat a vytvořit soudržný obraz, který odráží složitost odvětví a jeho širší důsledky.

Výsledky a diskuze

Škody na obnově lesa

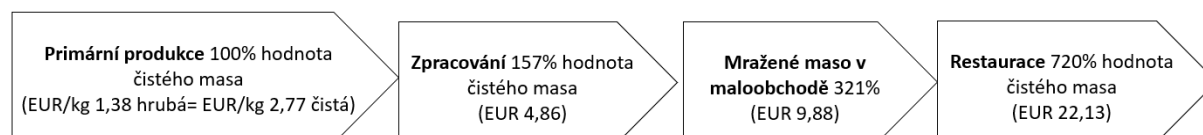
Graf 1: Zastoupení jedinců obnovy lesa poškozených okusem ČR a SR

Zdroj: ÚHUL (2024) a NLC (2024)

Přemnožené populace zvěře, mají v obou zemích výrazný dopad na lesní ekosystémy. V České republice je průměrná míra poškození lesních porostů okusem zvěře 31,8 %, přičemž v některých regionech dosahuje až 48 %. Na Slovensku je tato míra nižší, a to kolem 17 %, avšak vzhledem k neaktuálním údajům a předpokládanému vývoji, se očekává, že tento podíl v příštích letech vzroste.

Řízený lov těchto druhů je klíčovým nástrojem pro udržení ekologické rovnováhy a ochranu lesních porostů. Zvýšená regulace lovu, spolu s efektivním řízením populací zvěře, by mohla snížit tlak na lesní ekosystémy a zlepšit jejich regeneraci, čímž by se přispělo ke zvýšení biodiverzity a dlouhodobé ekologické udržitelnosti.

Hodnotový řetězec zvěřinové produkce

Graf 2: Hodnotový řetězec produkce zvěřiny příklad ČR (*Sus scrofa*)

Zdroj: vlastní zpracování dle informací od zpracovatelů a otevřených zdrojů prodejců zvěřiny

Hodnotový řetězec produkce zvěřiny se skládá z několika fází, přičemž každá z nich přidává k finálnímu produktu značnou ekonomickou hodnotu. Primární produkce (lov a základní zpracování) představuje nejnižší hodnotu, přičemž na příklad prasete divokého (*Sus scrofa*) cena zvěřiny v kůži začíná přibližně na 2,77 EUR/kg. Po zpracování, kdy dochází k dalšímu zhodnocení prostřednictvím porcování a balení, hodnota vzroste na 4,86 EUR/kg. A největší přidaná hodnota však nastává při prodeji zvěřiny vretailech a gastronomických provozech, kde cena může dosahovat až 22,13 EUR/kg, zejména u zvěřiny podávané v restauracích. Tento dramatický nárůst hodnoty vretailech ukazuje na značný potenciál zvěřiny jako prémiového produktu.

Na druhou stranu primární producenti často čelí výzvám, jako je nízká výkupní cena zvěře v kůži a vysoké náklady na likvidaci odpadu. Například u divočáka tvoří neprodejný odpad až 55 % celkové hmotnosti, což zvyšuje náklady na zpracování. Tyto faktory způsobují, že prvovýrobci často nedosahují významných zisků, ani k pokrytí nákladů na produkci. Toto je zejména významné u producentů, kteří nemají přístup k efektivním distribučním sítím nebo možnostem přímého prodeje.

Úzká hrdla a příležitosti zvěřinové produkce

Jednou z hlavních výzev, které čelí producenti zvěřiny, je vysoká míra nevyužitelného odpadu. U divočáka, například, je přibližně 50-55 % tělesné hmotnosti neprodejné, což zvyšuje náklady na likvidaci odpadu a snižuje celkovou ekonomickou efektivitu produkce. Dalším problémem jsou nerovnoměrná pravidla mezi malými jatky a loveckými spolky, která vedou k rozdílnému zacházení s odpadem a k šedé ekonomice v přeshraničním obchodu. V oblasti zpracování je navíc silná konkurence ze zahraničí, zejména z faremní zvěřiny dovážené z Nového Zélandu a Polska.

Kromě ekonomických výzev existují i logistické problémy, zejména v oblasti chlazení a skladování zvěřiny, kde se uplatňují přísné veterinární normy. Nízká geografická koncentrace zásob zvěřiny ztěžuje vytvoření efektivního distribučního řetězce, což vede k vyšším nákladům na logistiku a snížení marží, zejména pro menší zpracovatele.

Přesto existuje řada příležitostí pro zvýšení přidané hodnoty v řetězci produkce zvěřiny. Vzrůstající poptávka po organických a zdravých potravinách může být využita ke zvýšení atraktivity zvěřiny jako prémiového produktu. Vytvoření značek a certifikátů kvality může přispět k posílení povědomí o zvěřině jako o zdravém a environmentálně šetrném zdroji bílkovin. Rovněž marketingová podpora produktů s vyšší přidanou hodnotou (klobásy, salámy) a související ochutnávky zaměřené na změnu spotřebitelských preferencí mohou pomoci rozšířit trh.

Závěr

Tento příspěvek nabízí pohled na produkci zvěřiny v České republice a na Slovensku a zdůrazňuje klíčové rozdíly i společné výzvy tohoto odvětví. Zatímco Česká republika se vyznačuje vyšší hustotou populace srnčí a černé zvěře, Slovensko dominuje v počtech jelení zvěře. Tato skutečnost se odráží nejen v objemu lovu, ale také v tržní hodnotě zvěřiny v obou zemích. Česká republika vykazuje vyšší objemy lovu černé, kdy vedlejším efektem je i neexistence sezónního omezení lovu tohoto druhu. Naopak na Slovensku je hlavní sezóna lovu jelenů omezena, což vytváří tlak na zpracovatelské kapacity během krátkého období.

Rozvoj hodnotového řetězce zvěřiny, který zahrnuje fáze od primární produkce přes zpracování až po konečnou distribuci, představuje klíčový faktor pro zvyšování ekonomického přínosu tohoto odvětví. Přestože vretailech a gastronomii dochází k dramatickému nárůstu přidané hodnoty, primární producenti čelí nízkým výkupním cenám a vysokým nákladům na zpracování v obou srovnávaných zemích. Řešením těchto nerovnováh je zásadní pro zlepšení ziskovosti a dlouhodobé udržitelnosti produkce zvěřiny.

Legislativní překážky, sezónnost produkce a logistické problémy představují významné výzvy, které brzdí růst trhu se zvěřinou. Zejména malí producenti a zpracovatelé narážejí na složité veterinární předpisy a vysoké náklady na infrastrukturu, což omezuje jejich schopnost vstoupit na širší trh. Na druhé straně

existují příležitosti k růstu, zejména prostřednictvím lokalizovaných distribučních sítí a zvyšující se poptávky po organických a zdravých potravinách.

Poděkování

Děkujeme za poskytnuté financování projektu IGA2024 (Internal Grant Agency) Project A_06_24 České zemědělské univerzity v Praze.

Literatura

ASA, Cheryl. 2024. Foreword to the special issue on 'fertility control for wildlife in the 21st century'. *Wildlife Research*, 51(1). <https://doi.org/10.1071/wr23142>

CSO (CZECH STATISTICAL OFFICE). (2023). *Myslivost* | Statistika. <https://csu.gov.cz/myslivost?pocet=10&start=0&podskupiny=102&razeni=-datumVydani>

CZARNIECKA-SKUBINA, Ewa; STASIAK, Dariusz M.; LATOCH, Agnieszka; OWCZAREK, Tomasz; HAMULKA, Jadwiga. 2022. Consumers' Perception and Preference for the Consumption of Wild Game Meat among Adults in Poland. *Foods*, 11 (6), 830. <https://doi.org/10.3390/FOODS11060830>

DEMARTINI, Eugenio; VECCHIATO, Daniel; TEMPESTA, Tiziano; GAVIGLIO, Anna; VIGANÒ, Roberto. 2018. Consumer preferences for red deer meat: a discrete choice analysis considering attitudes towards wild game meat and hunting. *Meat Science*, 146, 168–179. <https://doi.org/10.1016/J.MEATSCI.2018.07.031>

GAVIGLIO, Anna; MARESCOTTI, Maria; DEMARTINI, Eugenio. 2018. The local value chain of hunted red deer meat: a scenario analysis based on a northern italian case study. *Resources*, 7 (2), 34. <https://doi.org/10.3390/resources7020034>

MARESCOTTI, Maria; DEMARTINI, Eugenio; GIBBERT, Michael; VIGANÒ, Roberto; GAVIGLIO, Anna. 2021. Disentangling individual phases in the hunted vs. farmed meat supply chain: exploring hunters' perceptions in Italy. *Foods*, 10 (1), 174. <https://doi.org/10.3390/foods10010174>

NĚMEC, Martin; RIEDL, Marcel; JARSKÝ, Vilém; DUDÍK, Roman. 2023. Analysis of Consumer Attitudes as an Important Tool for the Segmentation and Development of the Game Market in the Czech Republic. *Forests*, 14 (3), 450.

<https://doi.org/10.3390/F14030450>

NKOSI, Davies; BEKKER, Johan; HOFFMAN, Louwrence. 2021. Toxic metals in wild ungulates and domestic meat animals slaughtered for food purposes: a systemic review. *Foods*, 10 (11), 2853. <https://doi.org/10.3390/foods10112853>

NLC (NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM). (2023). *ISLHP*. Dostupné na: <https://gis.nlcsk.org/islhp/statistika-polovnictvo>

Kontaktní údaje autora/autorů:

Ing. et Ing. Martin Němec

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky,
Fakulta lesnická a dřevařská,
Česká zemědělská univerzita v Praze,
Kamýcká 1176, 16500 Praha, Česká republika
E-mail: nemecmartin@fld.czu.cz

RNDr. Marcel Riedl CSc.

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky,
Fakulta lesnická a dřevařská,
Česká zemědělská univerzita v Praze,
Kamýcká 1176, 16500 Praha, Česká republika
E-mail: riedl@fld.czu.cz

prof. Ing. Vilém Jarský Ph.D.

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky,
Fakulta lesnická a dřevařská,
Česká zemědělská univerzita v Praze,
Kamýcká 1176, 16500 Praha, Česká republika
E-mail: jarsky@fld.czu.cz

Open Access. Publikace „Význam hodnotového řetězce produkce zvěřiny pro lesní hospodářství: poznatky z České republiky a Slovenska“ je distribuována s otevřeným přístupem dle podmínek licence Creative Commons Attribution (CC BY).

